3.

Ievērojami Latvijas zinātnieki

Pauls Vaidens

2013. gadā Latvijā tika atzīmēta slavenā latviešu izcelsmes ķīmiķa Paula Valdena 150. dzimšanas diena. Tas bija nozīmīgs notikums Latvijas zinātnes dzīvē, kas izpelnījās arī starptautiskās sabiedrības uzmanību. Paula Valdena 150. dzimšanas diena tika iekļauta *UNESCO* svinamo dienu kalendārā 2012.–2013. gadam līdzās tādu izcilu personību gadadienām kā Klods Debisī, Džuzepe Verdi, Rūdolfs Dīzels u. c.

„Paula Valdena atklājumi ir devuši būtisku ieguldījumu zinātnes, it īpaši organiskās ķīmijas attīstībā, kā arī zinātniskās un tehniskās izglītības pilnveidē. Viņa darbība atklāj *UNESCO* ideālus zinātnē un izglītībā. Paula Valdena sasniegumi joprojām ir nozīmīgi zināšanu un pieredzes apmaiņā starp pasaules valstīm," skaidro *UNESCO* Latvijas Nacionālās komisijas (LNK) ģenerālsekretāra pienākumu izpildītāja.

UNESCO LNK sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti, Latvijas Organiskās sintēzes institūtu, Rīgas pilsētas pašvaldību, Valmieras pilsētas pašvaldību, Pārgaujas novada pašvaldību un Ungurmuižas muzeju Paula Valdena dzimšanas dienā 26. jūlijā piedāvāja daudzus pasākumus.

Svinību ietvaros tika atklātas divas ielas, kuras nosauca par godu slavenajam ķīmiķim.

Pārgaujas novada Rozulā tika atklāta piemiņas zīme pie Paula Valdena dzimtajām mājām.

Paula Valdena 150. gadadienas svinībās piedalījās ilggadējs Paula Valdena darba pētnieks Jānis Stradiņš, *UNESCO* LNK Asamblejas locekle Ina Druviete, ķīmijas vēsturniece un Paula Valdena darba pētniece no Rostokas Universitātes Gizela Beka, kā arī Somijā dzīvojošais slavenā ķīmiķa mazdēls Erki Hollo.

Pauls Valdens ir viens no ievērojamākajiem 20. gadsimta pirmās puses ķīmiķiem – dinamiskās stereoķīmijas un neūdens šķīdumu elektroķīmijas pamatlicējs. Pateicoties savai zinātniskajai aktivitātei un ilgstošajai ietekmei zinātnē, Pauls Valdens iemantojis pasaules

mēroga atpazīstamību un, iespējams, ir viens no pasaulē vislabāk zināmajiem latviešu izcelsmes zinātniekiem. Pauls Valdens septiņas reizes nominēts Nobela prēmijai.

Ivars Kalviņš

Sabiedrības cieņas balva „Cicerons" 2014. gadā tika piešķirta Latvijas Organiskās sintēzes institūta direktoram Ivaram Kalviņam.

Kā balvas pasniegšanas ceremonijā uzsvēra Cicerona balvas žūrijas komisijas priekšsēdētājs Jānis Stradiņš, Kalviņam apbalvojums piešķirts starptautiskajā kategorijā par izcilu devumu pasaulē atzītu medicīnas preparātu radīšanā, bet nacionālajā kategorijā – par mērķtiecību LU virzīšanā uz zinātnes universitātes statusu.

Stradiņš uzsvēra, ka Kalviņu varētu dēvēt par Latvijas veiksmīgāko un produktīvāko zinātnieku un izgudrotāju ķīmijā un zāļu ražošanā.

Akadēmiķis Ivars Kalviņš ir viens no ievērojamākajiem medicīnas ķīmijas speciālistiem Latvijā, izcils jaunu ārstniecisku preparātu izgudrotājs, veiksmīgs zinātnes organizators, Latvijas pētniecības lielākā centra – Organiskās sintēzes institūta – direktors.

Kalviņš kopā ar rietumvalstu zinātniekiem ir strādājis pie pretvēža preparāta izveides, kas palīdz cīņā ar jaunām vēža formām. Savos darba gados zinātnieks radījis arī citas zāles: mildronātu, preparātu pret Alcheimera slimību, prāta mazspēju un trokšņiem ausīs.

Mildronāts jau daudzus gadus ir Latvijas lielākā intelektuālā eksportprece. Šī preparāta panākumus zāļu tirgū nosaka tas, ka Mildronāts efektīvi un oriģināli risina problēmas, kas saistītas ar sirds un citu audu šūnu aizsardzību pret bojāeju nepietiekama skābekļa piegādes apstākļos. No efektīvas šūnu aizsardzības pret skābekļa badu savukārt ir atkarīga infarkta, insulta un citu bīstamu patoloģisku procesu profilakses un ārstēšanas efektivitāte humānajā medicīnā.

Ivars Kalviņš ir dzimis 1947. gada 2. jūnijā Rīgā, 1964. gadā absolvējis Ogres 1. vidusskolu un augstāko izglītību ieguvis Latvijas Valsts Universitātes Ķīmijas fakultātē. Ivaru Kalviņu pamatoti var uzskatīt par Ķīmijas fakultātes izcilāko audzēkni, taču viņa veiksmes stāsts

jāsaista ne tik daudz ar fakultāti, cik ar Organiskās sintēzes institūtu, kur viņš strādā kopš 1969. gada.

Ievērojamais zinātnieks ir ap 300 patentu un autorapliecību, kā arī daudzu zinātnisku rakstu autors. Turklāt Kalviņš spējis ap sevi radīt īpašu vidi, pulcēt jaunus cilvēkus.

(Sagatavots pēc tīmeklī pieejamajiem materiāliem: www.tvnet.lv; https://dspace.lu.lv)